

راهنمای کشوری اخلاق در نشر آثار

پژوهشی علوم پزشکی

مقدمه

رشد روز افزون دانش پزشکی مدیون تلاش هرروزه پژوهشگران و محققان این حیطه در انجام پژوهش های گوناگون در جهت پاسخ به سوالات موجود و حل معضلات حوزه سلامت است. رعایت استانداردهای اخلاقی در همه مراحل از طراحی تا اجرا و انتشار نتایج پژوهش های زیست پزشکی دغدغه اصلی همه ذی نفعان از جمله سیاست گذاران، سردبیران نشریات و نهایتاً پژوهشگران حیطه ها و رشته های مختلف علوم پزشکی بوده است. در این راستا فعالیت های فراوانی در سطح بین المللی در جهت افزایش اطمینان از رعایت استانداردهای اخلاق در انتشار آثار پژوهشی صورت گرفته است. سازمانهای بین المللی متولی اخلاق نشر از جمله کمیته بین المللی اخلاق نشر¹(COPE) و یا کمیته بین المللی سردبیران نشریات پزشکی² ICMJE از سالیان پیش با ارائه راهنماهای گوناگون سعی در اشاعه فرهنگ رعایت اصول اخلاقی در انتشار پژوهش های پزشکی داشته اند. در سطح ملی نیز کمیته ملی اخلاق در پژوهش های زیست-پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان مرجع ملی مسایل مرتبط با اخلاق در پژوهش های زیست پزشکی کشور در راستای وظایف ذاتی خود و در جهت ایجاد شفافیت و وحدت رویه در کشور و نیز هماهنگی بیشتر با استانداردهای بین المللی این دستورالعمل را در؟؟ فصل و؟؟ ماده به تصویب رسانده است. از زمان ابلاغ، این دستورالعمل جایگزین دستورالعمل قبلی اخلاق در انتشار آثار پژوهشی خواهد شد و برای کلیه ذی نفعان از جمله محققین، مدیران و دانشجویان تحصیلات تکمیلی لازم الاجرا خواهد بود. کمیته هایی که بر اساس دستورالعمل رسیدگی به تخلفات پژوهشی مصوب شهریورماه ۱۳۹۴ مجاز به رسیدگی به سوء رفتارهای پژوهشی هستند، لازم است این دستورالعمل را در موارد مربوط مبنای قضاوت در مورد شکایات واصله و موارد در دست بررسی قرار دهند. دبیرخانه کمیته ملی اخلاق در پژوهش های زیست-پزشکی وزارت متبوع مسوولیت نظارت بر حسن اجرای این دستورالعمل است.

¹ Committee on Publication Ethics

² International Committee of Medical Journals Editors

فصل اول: تألیف (Authorship)

ماده ۱-۱: فردي مؤلف يك مقاله محسوب مي شود كه چهار شرط را بطور همزمان دارا باشد. شروط ۱ و ۲ خود داراي زيرمجموعه هايي هستند كه بين آنها عبارت "يا" وجود دارد كه نشان دهنده اين امر هستند كه دارا بودن هر کدام از آن زير مجموعه ها جهت حصول شروط ۱ يا ۲ كفايت مي كنند. لکن بين شروط اصلي ۱-۴ عبارت "و" وجود دارد كه تأكيد مي كند مؤلف مقاله بايستي هر چهار شرط ۱ و ۲ و ۳ و ۴ را بصورت همزمان دارا باشند:

شرط ۱: فرد بايستي همكاري مؤثر و قابل توجهي در حداقل يكي از زيرمجموعه هاي ذيل داشته باشد:

الف: ارائه ايده اوليه پژوهشي يا طراحي مطالعه يا

ب: جمع آوري داده ها يا

ج: آناليز داده ها يا

د: تفسير داده ها

شرط ۲: فرد بايستي در نوشتن نسخه اوليه مقاله همكاري داشته باشد يا در بازبيني نوشتار اوليه همكاري كند به گونه اي كه متن از لحاظ محتواي علمي دستخوش تغيير و تكامل گردد.

شرط ۳: نسخه نهايي مقاله را مطالعه کرده و آنرا تأييد نمايد.

شرط ۴: بايستي مسئوليت پاسخگويي در مقابل كليۀ جنبه هاي انجام پژوهش منجر به اثر پژوهشي از جمله مسؤليت رعايت استانداردهاي اخلاقي در طراحي، انجام و انتشار اثر پژوهشي را بپذيرد به گونه اي كه كليۀ سؤالاتي كه در مورد صحت يا قوام پژوهش و نوشتار آن ممكن است بروز نمايد را بتواند بدرستي بررسي و حل نمايد. فرد بايستي يا اينكه خود مراحل گوناگون كار را انجام داده باشد يا از درستكاري و توانمندي علمي كساني كه مراحل مختلف كار را انجام داده اند اطمينان خاطر داشته باشد.

تبصره ۱: کلیه افرادی که شرایط تألیف را دارند (یعنی شروط ۱ و ۲ و ۳ و ۴) بایستی نامشان در قسمت مؤلفین مقاله ذکر گردد و حذف نام آنها از لیست غیر اخلاقی است.

تبصره ۲: افرادی که چهار شرط تألیف را بصورت **همزمان** دارا نیستند شرایط مؤلف بودن را ندارند و ذکر نامشان در لیست مؤلفین غیر اخلاقی است.

تبصره ۳: این شرایط در مورد تیم های پژوهش که دارای اعضای متعدد میباشند نیز صدق می نماید و صرف عضویت در گروه پژوهشی و یا وجود نام فرد به عنوان همکار طرح پژوهشی شرایط لازم برای نویسنده بودن را ایجاد نمی کند. ماده ۱-۲: در مورد پژوهش های بزرگ که تعداد افراد شرکت در تحقیق زیاد و احتمالاً از لحاظ مکان های فیزیکی در مناطق مختلف می باشند اسم هر فرد بعنوان همکار (contributor) می تواند در مقاله ذکر گردد. فرد همکار، مؤلف محسوب نمی گردد

تبصره: مشاورین آمار و اپیدمیولوژی که فقط در طراحی مطالعه یا آنالیز داده ها همکاری می کنند طبعاً دارای چهار شرط همزمان نیستند و لذا نمی توانند تنها به صرف همکاری جزء لیست مؤلفین قرار گیرند حتی اگر حق الزحمه ای نیز بابت کار خود دریافت نکرده باشند.

ماده ۱-۳: مؤلف طرف مکاتبه (corresponding author) فردی است که وظیفه پاسخگویی به مکاتباتی که از طرف مجله انجام می گیرد را به وکالت از سایر مؤلفین بعهده دارد. این فرد بایستی بعنوان یک رابط بین مؤلفین و عوامل دفتر مجله از قبیل سردبیر، داوران و غیره عمل نماید. نقش این فرد بیشتر یک نقش اجرایی است و در پاسخگویی به سؤالات مطرح شده توسط مجله نظرات کلیه نویسندگان را با مشورت با آنها جمع آوری کرده و به صورت واحد به مجله ارائه می کند. این فرد در واقع مؤلف مسئول پاسخگویی به سؤالات مجله است و نه به تنهایی مسئول قوام و صحت پژوهش و گزارش آن.

تبصره: مؤلف طرف مکاتبه بایستی از میان مؤلفینی انتخاب شود که توان و وقت کافی جهت ایجاد پل ارتباطی لازم بین سایر مؤلفین و مجله را دارا باشد لذا داشتن رتبه دانشگاهی بالاتر و یا توان علمی بالاتر در این زمینه الزامی نیست.

تبصره: مؤلف اول می تواند مؤلف طرف مکاتبه نیز باشد.

ماده ۳-۱: ترتیب نام مؤلفین براساس توافق جمعی مؤلفین خواهد بود و فردي که بیشترین میزان همکاری را براساس شرایط چهارگانه فوق دارا باشد نویسنده اول خواهد بود.

تبصره: رتبه دانشگاهی افراد، جایگاه علمی، شهرت ملی و جهانی مؤلفین نقشی در ترتیب نام مؤلفین نخواهد داشت.

ماده ۴-۱: در صورت عدم توافق مؤلفین در مورد ترتیب قرار گرفتن نامشان در لیست مؤلفین، لازم است درخواستی با امضای تمام نویسندگان که میزان همکاری دقیق هر فرد در آن ذکر شده باشد به کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه تصویب کننده طرح پژوهشی منجر به تولید مقاله مربوطه ارسال گردد. رای کمیته مذکور برای همه ذی نفعان لازم الاجرا است.

ماده ۵-۱: از کلیه افرادی که در طراحی، جمع آوری داده ها، نوشتن یا سایر مراحل تحقیق و پژوهش همکاری مؤثر داشته ولي همه چهار شرط لازم جهت تألیف را دارا نمی باشند بایستی در قسمت "تقدیر و تشکر" مقاله (در صورت موافقت افراد مذکور) سپاسگزاری شود.

تبصره ۱: صرف تهیه بودجه پژوهشی، ایجاد امکانات آزمایشگاهی، و انجام آزمایشات مربوط به بیماران یا نمونه های پژوهش یا آنالیز داده های مقالات به تنهایی، خواندن عکس های رادیولوژی، پاتولوژی و غیره و یا ارجاع بیماران از کلینیک ها به پژوهشگران به تنهایی منجر به درج نام انجام دهنده در لیست مؤلفین نخواهد شد.

ماده ۶-۱: در مقالاتی که از پایان نامه های دانشجویی منتج می گردد نیز مؤلفین اعم از دانشجویی مربوطه، استاد(ان) راهنما، استاد(ان) مشاور و غیره نیز بایستی کلیه شروط چهارگانه ذکر شده را دارا باشند.

تبصره ۱: صرف عنوان دانشجوی، استاد راهنما، یا استاد مشاور دلالت برحق نامبردگان برای ثبت در لیست مؤلفین نخواهد بود لکن این افراد حق دارند که مشارکت آنها جهت تبدیل پایان نامه به مقاله و لذا کسب هر چهار شرط تألیف خواسته شود. لازم است سابقه این درخواست به صورت مکتوب ثبت گردد.

تبصره ۲: در صورت استتکاف دانشجوی، استاد راهنما، و یا استاد مشاور جهت همکاری لازم و عدم قبول مسئولیت جهت تبدیل پایان نامه به مقاله ذکر نام فرد در مقاله توجیه اخلاقی ندارد. سایر افراد مشارکت کننده در انجام پژوهش می توانند نسبت به نوشتن مقاله اقدام نمایند اما قبل از آن بایستی تلاش های متعدد جهت تماس با فرد مذکور (از طریق پست الکترونیکی، پیامک، تماس تلفنی یا راههای دیگر) و عدم تمایل فرد یا عدم پاسخگویی وی مستند گردد.

تبصره: در صورتی که دسترسی به برخی از افراد حایز شرایط تالیف ممکن نباشد، آن دسته از نویسندگان که مایل به انتشار مقاله هستند لازم است تمام تلاش خود را برای دسترسی به فرد مذکور به عمل آورند و در صورتی که باز هم فرد یا افراد مذکور در دسترس نباشند، مقاله تنها در صورتی قابل انتشار خواهد بود که این موضوع مورد تایید کمیته اخلاق قرار گیرد. به هر حال نام هیچ فردی بدون اطلاع وی و تایید متن نهایی مقاله نباید در لیست نویسندگان قرار گیرد.

تبصره ۳: افرادی که به صورت حرفه ای نوشتن مقالات پزشکی را انجام می دهند (medical writers) تا هنگامی که فقط در امر نوشتن (شرط دوم) دخالت داشته باشند واجد شرایط تالیف نیستند حتی اگر حق الزحمه ای نیز بابت خدمت خود دریافت نکرده باشند.

تبصره ۴: نوشتن حرفه ای مقالات پزشکی به خودی خود غیر اخلاقی نیست ولی انجام دهنده این کار بایستی صیغه و توانمندی پژوهشی داشته و با کلیه اصول اخلاقی مرتبط با نشر پزشکی آشنا باشد و این امر به تایید کمیته اخلاق منطقه ای رسیده باشد. افراد یا موسسات مذکور بایستی آدرس و وسیله تماس مشخص داشته و در هر زمان پاسخگوی خدماتی که انجام می دهند باشند.

تبصره ۵: صرف عدم دریافت حق الزحمه در هر کدام از مراحل چهارگانه تالیف دلالت بر درج نام فرد در لیست مؤلفین نخواهد کرد.

ماده ۷-۱: ذکر وابستگی آکادمیک (Affiliation) غیر واقعی جهت افزایش صوری انتشارات مرکز تحقیقاتی، مؤسسه، یا دانشگاه خاص اخلاقاً غیر قابل قبول است.

ماده ۸-۱: حذف نام کسی که شرایط چهارگانه تالیف را دارا می باشد اما نامش از لیست مؤلفین به هر دلیل حذف شده باشد) نویسنده شبح [Ghost Author] اخلاقاً مردود و تخلف پژوهشی محسوب می شود .

ماده ۹-۱: اضافه کردن نام کسی که شرایط چهارگانه تالیف را دارا نیست اما نامش بهر دلیل در لیست مؤلفین ذکر گردیده (نویسنده میهمان [Guest Author]) اخلاقاً مردود است. مسوولیت اخلاقی این مورد با همه افرادی است که با اطلاع نامشان در زمره نویسندگان نوشته شده است.

تبصره: ریاست بخش، گروه، دانشکده، دانشگاه و مرکز تحقیقاتی و یا داشتن سمت کارشناسی و مدیریتی در هر سطحی بخودی خود منجر بر مالکیت داده های موجود در آن مجموعه و لذا درج نام در لیست مؤلفین مقالات منتج شده از آن داده ها نخواهد شد. هر گونه الزام مستقیم و غیر مستقیم افراد مراجعه کننده برای استفاده قانونی از اطلاعات، نمونه ها و داده ها که در قالب یک طرح پژوهشی مورد تصویب قرار گرفته باشد سوء استفاده از موقعیت بوده و تخلف پژوهشی محسوب می گردد.

ماده ۱۰-۱: حذف نام یکی از مؤلفین یا اضافه کردن نام افراد در لیست مؤلفین پس از ثبت مقاله در دفتر مجله و قبل از انتشار مقاله امکان پذیر است در صورتی که کلیه نویسندگان با ارسال نامه به سردبیر دلیل منطقی برای درخواست خود ذکر کنند و بتوانند اثبات نمایند که فرد اضافه یا حذف شده به چه دلیل حائز شرایط تألیف یا فاقد آنست.

تبصره ۱: کلیه نویسندگان بایستی نامه مذکور را امضا کنند بخصوص فردی که نامش قرار است حذف شود یا اضافه شود بایستی جزء امضاکنندگان نامه باشد.

تبصره ۲: در صورتی که اختلافی بین نویسندگان در این مورد حاصل شود موضوع به کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه مورد نظر ارجاع می گردد تا حسب مورد تصمیم گیری شود.

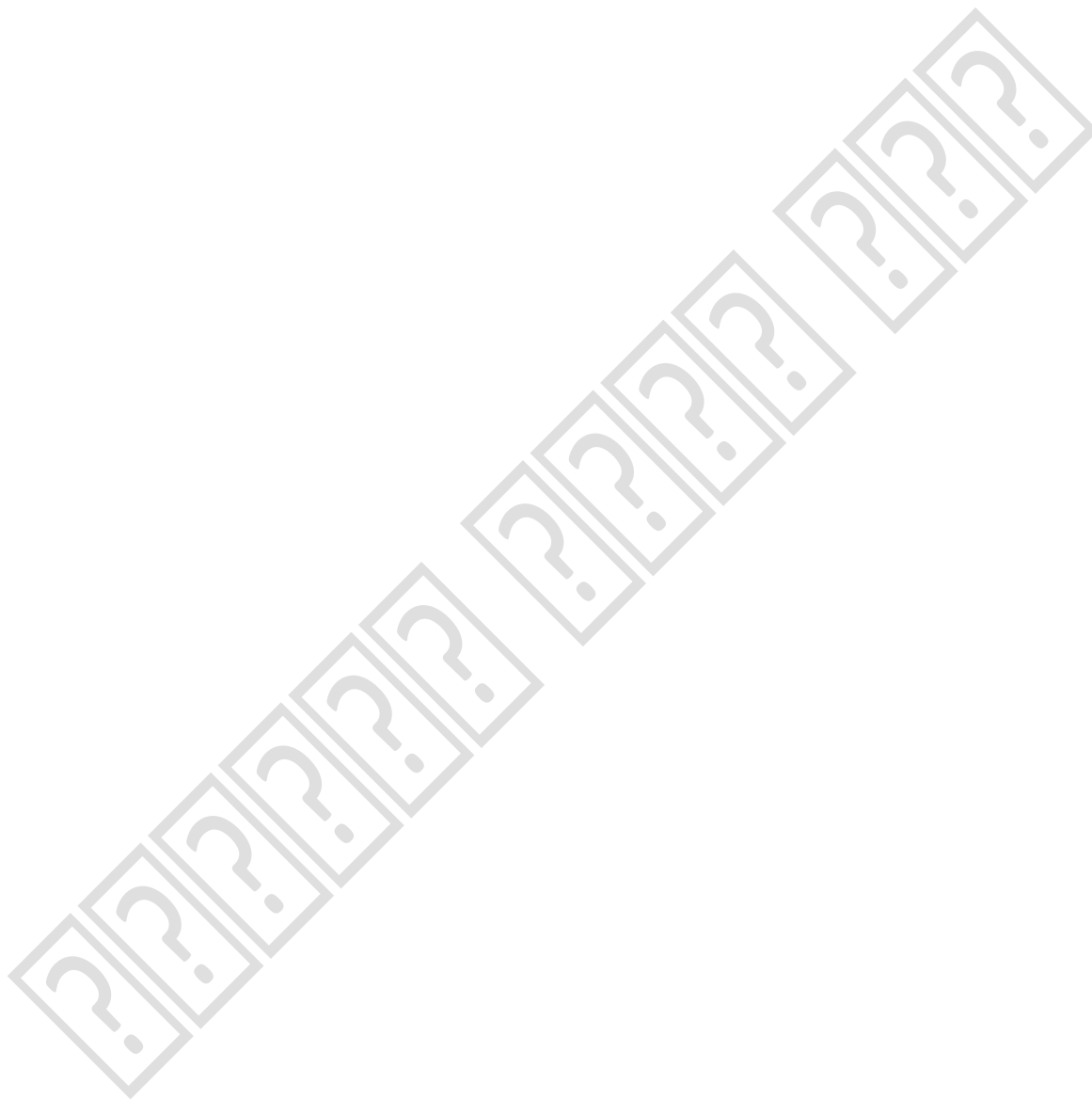
فصل دوم: تضاد منافع

ماده ۱-۲: تضاد منافع (conflict of interest) به معنای هرگونه ارتباط مالی یا شخصی است که بتواند بر قضاوت فرد (اعم از نویسنده، داور، یا سردبیر) بصورت نامناسب تأثیر بگذارد.

ماده ۲-۲: نویسندگان بایستی کلیه منابع مالی و هر نوع ارتباط شغلی یا مالی که می تواند بالقوه بر نتایج پژوهش یا ارائه گزارش آن مؤثر باشد را بصورت شفاف در قسمت "تضاد منافع" مقالات ذکر نمایند.

ماده ۳-۲: وجود بالقوه تضاد منافع به خودی خود تا هنگامی که بصورت عملی منجر به تأثیر نامناسب بر ارائه نتایج پژوهش، یا انجام داور یا انجام وظایف سردبیری نشود یک ایراد اخلاقی محسوب نمی شود لکن بایستی به صورت شفاف به اطلاع افراد ذینفع شامل خوانندگان مقالات و غیره رسانده شود.

ماده ۲-۴: اعضا هیئت تحریریه مجلات اگر در هنگام بررسی مقالات در جلسات هیئت تحریریه متوجه تضاد منافع خود با مقالات در حال طرح شدند بایستی اخلاقاً موضوع را به سردبیر اطلاع دهند.

فصل سوم: دستکاري در تصاویر

ماده ۱-۳: دستکاري در تصاویر (Image manipulation) به معنای هر نوع دستکاري در انواع عکس های رادیولوژیک، پاتولوژیک، آزمایشگاهی و غیره است که منجر به فریب خوانندگان از طریق نمایش تصاویر غیر واقعی یا القا وجود یافته های غیر واقعی در تصاویر می گردد.

تبصره: دستکاري در پشت زمینه عکس ها، دستکاري در blot ها، پاک کردن یا اضافه کردن یک ویژگی خاص و یا دستکاري غیرمعمول و بیش از حد در رنگ ها یا شفافیت عکس ها که به قصد فریب خوانندگان صورت می گیرد از مصادیق این عمل غیر اخلاقی است.

فصل چهارم: انتشار مضاعف

ماده ۱-۴: انتشار مضاعف (duplicate publication) به معنای نشر مجدد مقاله ای که اطلاعات کامل آن قبلا به چاپ رسیده است مجاز نمی باشد.

تبصره ۱: تغییرات مختصر در ترتیب نام نویسندگان یا در عنوان مقاله یا در خلاصه مقاله نیز مجوز چاپ مجدد مقاله نمی باشد.

تبصره ۲: در صورتی که خلاصه مقاله قبلا در کنگره ها یا سمینارها بصورت شفاهی یا پوستر ارائه شده باشد متن کامل مقاله را می توان بعدا به چاپ رساند به شرط آنکه به مسئولین مجله اطلاع رسانی کافی در مورد ارائه قبلی مقاله شده باشد و اطلاعات مذکور به صورت شفاف در کنار مقاله اصلی به خوانندگان نیز منتقل گردد.

تبصره ۳: چاپ یک مقاله به دو زبان مختلف در صورتی مجاز است که هر دو سردبیر از روند مربوطه آگاهی داشته و رضایت داشته باشند و بعلاوه در مقاله دوم به خوانندگان اعلام شود که مقاله قبلا یک بار به زبان دیگری منتشر شده است. (به همراه آدرس مقاله اول سال چاپ و شماره صفحات مربوطه) در هر صورت نویسنده فقط تقاضای امتیاز جهت چاپ یک مقاله را می تواند به دانشگاه محل کار خود ارائه دهد.

فصل پنجم: انتشارات تکراری (هم پوشان)

ماده ۵-۱: انتشار تکراری (Redundant publication): به معنای چاپ مقاله ای که بصورت اساسی و قابل توجه با مقاله چاپ شده قبلی هم پوشانی داشته باشد از لحاظ اخلاقی مجاز نمی باشد.

تبصره ۱: چاپ مقالاتی که دارای داده های یکسان هستند هر چند متن نگارش شده متفاوت داشته باشند در این طبقه بندی قرار می گیرند.

تبصره ۲: افزودن اندکی داده به داده های چاپ شده قبلی یا اضافه کردن یک آنالیز آماری به آنالیزهای قبلی آماری نیز می تواند در این طبقه قرار گیرد.

تبصره ۳: در صورت ثبت مقاله ای در مجله که احتمال هم پوشانی داده ها را دارد توصیه می شود کپی از مقاله های قبلی نیز به همراه مقاله فعلی به دفتر مجله ارسال گردد و طی نامه ای سردبیر در جریان چاپ قبلی مقاله قرار گیرد.

فصل ششم: ثبت همزمان مقالات در دو ژورنال

ماده ۶-۱: ثبت دوگانه مقاله در دفاتر ژورنالها (Double submission) به معنای ثبت یک مقاله در یک زمان در بیش از یک ژورنال می باشد که از لحاظ اخلاقی جایز نمی باشد.

تبصره: در صورتیکه نویسنده مقاله بخواهد مقاله ثبت شده در دفتر یک ژورنال را به مجله دیگری ارسال کند بایستی ابتدا با نگارش نامه به سردبیر انصراف خود را از ادامه پیگیری مقاله اعلام کند سپس نسبت به ثبت مقاله در ژورنال دوم اقدام نماید.

فصل هفتم: کارآزماییهای بالینی

ماده ۷-۱: کلیه کارآزمایی های بالینی بایستی قبل از شروع بیمارگیری در یکی از مراکز ثبت کارآزماییهای بالینی مورد تأیید سازمان بهداشت جهانی از جمله مرکز ثبت کارآزماییهای بالینی وزارت بهداشت به آدرس www.irct.ir ثبت شوند و

ژورنالهاي ايراني نبايستي کارآزمائيهاي باليني انجام شده در ايران را که در مرکز ثبت کارآزمائيهاي باليني ثبت نشده و فاقد شماره مي باشند چاپ نمايند.

ماده ۷-۲: سردبيران می توانند با مراجعه به سامانه ثبت راساً از ثبت کارآزمایی بالینی اطمینان حاصل نمایند و به گواهی ثبت ارایه شده بسنده ننمایند. در هر حال مسولیت اطمینان از ثبت بر عهده سردبيران مجلات خواهد بود.

فصل هشتم: سرقت علمي/ادبي (Plagiarism)

ماده ۱-۸: استفاده از دارايي هاي فکري (intellectual property) افراد ديگر بدون ذکر نام يا قدرداني از آنها به منظور فریفتن خواننده که آن دارايي فکري از آن گوینده است سرقت علمي/ادبي محسوب شده و کاملاً غير اخلاقي است.

تبصره ۱: دارايي فکري مي تواند ايده يا متن نگارش شده توسط افراد باشد.

تبصره ۲: در تشخيص سرقت علمي/ادبي بایستی ۵ فاکتور: میزان کپی برداري، میزان نوآورانه بودن مطلب کپی شده، محل کپی شده متن در مقاله، ارجاع دادن يا ندادن به منبع اوليه و همچنین قصد انجام دهنده بر فریب خواننده مورد توجه قرار گرفته و این عوامل توسط يك قضاوت انساني بررسی گردد.

تبصره ۳: صرف تکیه بر درصد کپی برداري که توسط نرم افزارهاي مربوطه گزارش مي گردد صحيح نمي باشد.

تبصره ۴: استفاده از نرم افزار همواره بایستی به همراه بررسی ۵ عامل ذکر شده توسط سردبير مجله همراه باشد.

ماده ۲-۸: در صورتیکه متن کپی شده در گیومه قرار بگیرد و مرجع اوليه آن نیز ذکر گردد از لحاظ اخلاقي بلامانع است.

تبصره ۱: در صورتیکه فرد نتیجه گیری از مطالب دیگران يا جمع بندي و نقل به مضمون از مطالب دیگران را ارائه مي کند بایستی منبع (منابع) مورد استفاده بصورت مرجع مشخص ذکر گردد.

تبصره ۲: تغییر جزئی متن مثل تغییر افعال یا تغییر چند کلمه یا جابجا کردن جملات نیز فرد را از اتهام سرقت علمی/ادبی میرا نخواهد کرد.

ماده ۳-۸: سردبیران نشریات موظف هستند در صورت کشف موارد مربوط به سرقت علمی/ادبی پس از بررسی کامل مورد طبق نسخه فارسی فلوچارت مربوط به سرقت علمی/ادبی منتشر شده توسط کمیته اخلاق نشر (COPE) رفتار نمایند.

تبصره ۱: در صورت نیاز به برخورد جدی با متخلف موارد بایستی با حفظ نهایت محرمانگی به مسئولین پژوهشی مرکز محل کار متخلفین گزارش گردد تا حسب مورد طبق مقررات برخورد گردد.

فصل نهم : حق مالکیت معنوی (کپی رایت)

ماده ۱-۹: استفاده از عکس، جداول، یا قسمت بزرگی از متن مقالات دیگران بدون اخذ مجوز از دارندگان کپی رایت آن مقاله ممنوع است و می تواند منجر به اقدامات قانونی بر علیه فرد گردد.

تبصره ۱: استفاده غیرمجاز از موارد گفته شده می تواند هم مصداق سرقت علمی/ ادبی بعنوان يك مسئله اخلاقی باشد و هم می تواند مصداق نقض کپی رایت بعنوان يك مشکل قانونی باشد.

ماده ۲-۹: در صورت نیاز به استفاده از عکس ها یا جداول چاپ شده در مقالات یا کتب دیگر، نویسنده بایستی با ناشر مجله یا کتاب مذکور که معمولاً صاحب کپی رایت است یا در صورتیکه مقالات در ژورنالهای open access (دسترسی آزاد) چاپ شده باشد با نویسنده آن مقالات که در این موارد صاحب کپی رایت خواهد بود تماس گرفته و رضایت کتبی آنها را بدست آورد.

فصل دهم : جعل داده ها Data Fabrication

ماده ۱-۱۰: جعل داده ها به معنای ساختن داده ها یا نتایج و ثبت و گزارش آنها می باشد که از مهمترین انحرافات اخلاقی در حیطه نشر پزشکی می باشد.

تبصره ۱: در صورت شك به جعل داده ها در مقالات ثبت شده در دفاتر ژورنالها يا مقالات چاپ شده سردبيران موظف هستند كه با بررسي مجدد و كامل شواهد مربوطه و اخذ نظر كارشناسان با نويسنده مربوطه تماس گرفته و توضيحات كافي را درخواست كنند (در صورت عدم پاسخگويي نويسنده به كلييه نويسندگان مقاله تماس حاصل نمايند).

تبصره ۲: در صورت عدم پاسخگويي نويسندگان يا پاسخ هايي كه قانع كننده نباشد موضوع به كميته ملي اخلاق در پژوهش اعلام گردد.

تبصره ۳: سردبيران حسب مورد مي توانند نسبت به رد مقاله يا حتي استرداد (Retraction) مقاله از وب سايت مجله اقدام كنند و در عين حال مورد را به مسئولين پژوهشي مركز محل كار نويسندگان نيز اطلاع دهند. توصيه مي شود در اين موارد فلوچارت هاي (COPE) مد نظر قرار گيرند.

فصل يازدهم: اصول اخلاقي مورد نياز جهت سردبيران نشریات پزشکی

به سردبيران نشریات پزشکی توصيه مي شود كه حداقل اصول اخلاقي مورد نياز جهت انجام وظايف سردبيري منطبق با استانداردهاي كميته بين المللي اخلاق نشر (COPE) را كه در ادامه مي آيند رعايت نمايند.

ماده ۱-۱۱: سردبيران مسئول كلييه مطلبي هستند كه در ژورنالهايشان به چاپ مي رسد و موظف هستند كه تمام تلاش خود را در جهت تأمين خواسته هاي خوانندگان و نويسندگان به منظور ارتقاء كيفي ژورنال بكار بگيرند.

ماده ۲-۱۱: سردبيران بايستي نظامي در مجله برقرار نمايند كه از كيفيت مطلبي كه منتشر مي شود اطمينان كافي داشته باشند.

ماده ۳-۱۱: به خوانندگان مجلات بايستي به اندازه كافي اطلاعات لازم در مورد منابع مالي تحقيقات و ميزان نقش تأمين كنندگان مالي در پژوهش و چاپ مقالات ارائه گردد.

ماده ۴-۱۱: تصميم سردبيران جهت قبول يا رد مقالات بايستي تنها براساس اهميت، نوآوري، شفافيت، اعتبار و ميزان تطابق مقالات با اهداف و دورنماي مجلات باشد.

تبصره: هیچ عامل دیگری از قبیل سن،جنس،نژاد،مذهب، یا گستره جغرافیایی نیابستی در تصمیم سردبیران در قبول یا رد مقالات مؤثر باشد.

ماده ۵-۱۱: سردبیران موظف هستند اطلاعات و راهنماییهای کافی در مورد هر آنچه که از داوران انتظار دارند را به آنها ارائه دهند از جمله در مورد نیاز به رازداری و محرمانگی اطلاعات مقالات ارسال شده به آنها.

ماده ۶-۱۱: سردبیران بایستی از داوران مجلات بخواهند که هرگونه تضاد منافع را اعلام کنند و بایستی ترتیبی اتخاذ کنند که هویت داوران محرمانه بماند مگر آنکه مجله از روش داورى باز استفاده کند.

ماده ۷-۱۱: سردبیران موظف هستند که اطلاعات کافی در مورد روند کار مجله و هرآنچه که از اعضاء هیئت تحریریه انتظار دارند را در اختیار آنها قرار دهند و ترتیبی اتخاذ کنند که اعضاي قدیمی هیئت های تحریریه دائما در مورد سیاست های جدید مجله به روز باشند.

ماده ۸-۱۱: ارتباط سردبیران با ناشران و مالکین مجلات بایستی کاملا براساس اصل "استقلال سردبیری" یا Editorial independence باشند به این معنا که سردبیران در تصمیم گیری برای پذیرش یا رد مقالات بایستی کاملا مستقل بوده و تحت تاثیر یا فشار ناشران و یا مالکین مجلات قرار نگیرند.

ماده ۹-۱۱: سردبیران موظف هستند ترتیبی اتخاذ کنند که داورى های مجلات عادلانه، بدون سوگیری و سروقت انجام گیرد و محرمانگی اطلاعاتی که از طریق مقالات به دفتر مجلات آنها ارسال می گردد در طی مرحله داورى حفظ گردد.

ماده ۱۰-۱۱: سردبیران وظیفه دارند که از محرمانگی هرگونه اطلاعات مربوط به اشخاصی که در طی تحقیق همکاری کرده اند اطمینان یابد در این رابطه در صورت نیاز می تواند فرم های رضایت آگاهانه امضاء شده توسط افراد مورد مطالعه را که ممکن است هویت شان برملا گردد از نویسندگان درخواست کنند.

ماده ۱۱-۱۱: سردبیران موظف هستند که تمام تلاش خود را در جهت اطمینان از صحت اخلاقی مطالبی که چاپ می کنند بکار گیرند از جمله پایبندی پژوهشگران به دستورالعمل های عمومی و اختصاصی اخلاق در پژوهش های زیست پزشکی کشور که توسط کمیته ملی اخلاق در پژوهش های زیست پزشکی تصویب و ابلاغ شده اند. همچنین آنها باید اطمینان یابند که پژوهش ها توسط کمیته های اخلاق در پژوهش دارای اعتبارنامه از کمیته ملی اخلاق در پژوهش های زیست پزشکی

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفته و کد مصوبه ملی را دریافت کرده اند. لازم است تصویر مصوبه تاییدیه کمیته اخلاق توسط سردبیران درخواست شود.

تبصره: در مواردی که کوچکترین شکلی در مورد رعایت استانداردهای اخلاقی و یا اصالت تاییدیه اخلاقی ارایه شده وجود داشته باشد لازم است سردبیران نسبت به استعلام از کمیته اخلاق در پژوهش مربوطه و یا کمیته ملی اخلاق در پژوهش های زیست پزشکی اقدام نمایند.

ماده ۱۱-۱۲: سردبیران موظف هستند که در صورت هرگونه احراز نقض استانداردهای اخلاقی پژوهش و مقاله نویسی در مقالات در دست اقدام یا حتی بعد از چاپ مقالات واکنش لازم را نشان دهند. واکنش لازم در بردارنده رد مقاله (در مورد مقالات چاپ نشده) یا خارج کردن آن از لیست مقالات (در مورد مقالات چاپ شده) و اعلام مورد تخلف پژوهشی به کمیته ملی اخلاق در پژوهش هستند.

تبصره: هرگونه پنهان کاری و عدم گزارش موارد تخلف پژوهشی آشکار توسط سردبیر نشریه خود تخلف پژوهشی محسوب شده و قابل پیگیری خواهد بود.

ماده ۱۱-۱۳: سردبیران موظف هستند از قوام اخلاقی مقالات منتشر شده مطمئن باشند و در صورت لزوم با چاپ اصلاحیه های لازم موارد اشتباه، یا گمراه کننده در مقالات چاپ شده قبلی را اصلاح نمایند.

تبصره: استرداد (Retraction) مقالات از نسخ چاپ شده قبلی مجله در موارد زیر توصیه می گردد:

الف: در صورتیکه سردبیر شواهد واضح و مشخصی در دست داشته باشد که نشان دهد نتایج بدست آمده در پژوهش قابل اعتماد نیستند چه در اثر انحرافات اخلاقی مانند جعل داده ها یا در اثر اشتباه در انجام پژوهش یا محاسبات آماری مرتبط

ب: در صورتیکه نتایج مطالعه بدون اجازه یا ارجاع مناسب قبلا در ژورنال دیگری به چاپ رسیده باشد.

ج: در صورتیکه مقاله دارای سرقت علمی/ ادبی باشد.

د: در صورتیکه مقاله حاوی گزارش پژوهش هایی باشد که کدهای اخلاقی لازم جهت کار بر روی آزمودنی ها در آنها رعایت نشده باشد.

ماده ۱۴-۱۱: سردبیران بایستی انتقادپذیر بوده و در مورد مقالات چاپ شده قبلی اجازه انتقاد و چاپ نامه های انتقادی را به خوانندگان ژورنال بدهند.

تبصره: در همین رابطه سردبیران نبایستی نظر منفی نسبت به مقالاتی که با استفاده از متد صحیح به جواب منفی می رسند داشته باشند و بایستی امکان چاپ آن مقالات را نیز فراهم نمایند.

ماده ۱۵-۱۱: سردبیران بایستی نسبت به شکایاتی که از روند اجرا یا سایر مراحل کار در دفاتر مجلات شان صورت می گیرد پاسخگو بوده و امکان بررسی آن شکایت و پاسخگویی به آنها را فراهم نمایند.

ماده ۱۶-۱۱: سردبیران بایستی روشهایی اتخاذ نمایند تا اطمینان یابند که مسائل مالی از جمله قبول آگهی های تجاری تصمیم گیری علمی آنها در مورد مقالات را تحت تأثیر قرار نخواهد داد.

تبصره: سردبیران باید سیاست شفافی در خصوص اخذ آگهی و در مورد چاپ ضمیمه هایی که با حمایت مالی همراه هستند داشته باشند.

ماده ۱۷-۱۱: سردبیران باید روش های مشخصی جهت مدیریت هرگونه تضاد منافع مربوط به خود، کارمندان، نویسندگان، داوران و اعضاء هیئت تحریریه داشته باشند.

تبصره: مجلات بایستی سیاستی شفاف در مورد چگونگی مدیریت مقالاتی که از طرف خود سردبیر، کارمندان، یا اعضاء هیئت تحریریه مجلات ارسال می گردد داشته باشند.

ماده ۱۸-۱۱: سیاست های مجله شامل اهداف، دورنما، راهنمای نویسندگان، روش داوری و چگونگی انجام آن، انواع موارد غیر اخلاقی در حیطه نشر و چگونگی برخورد مجله با آنها بایستی بصورت شفاف در صفحات مربوطه مجله جهت خوانندگان اعلام گردد.

فصل دوازدهم: مسئولیت های اخلاقی داوران

داوري مقالات علمي نقش بسيار مهمي در ايجاد قوام و صحت در مقالات چاپ شده دارد. نقش داوران مقالات از جهت اطمینان به صحت علمي و کاربردي مقالات چاپ شده از اهميت به سزايي برخوردار است. لذا توصيه مي شود داوران مقالات در حين داوري موارد ذيل را در نظر داشته باشند.

ماده ۱-۱۲: داوران بایستی مقالاتي را براي داوري بپذیرند که در آن حیطه تبحر داشته و بتوانند در موعد مقرر مورد نظر مجله پاسخگوي داوري باشند.

ماده ۲-۱۲: داوران بایستی کلیه اصول محرمانگي و رازداري مطلبي که براي داوري به آنها ارجاع مي شود را رعایت نموده و اطلاعات مربوطه به مقالات و داوري خود را در حين داوري و حتي پس از آن محرمانه نگه داشته و فراتر از آنچه که ژورنال منتشر مي نماید اطلاعاتي از موارد فوق را تبادل ننمایند.

ماده ۳-۱۲: داوران بایستی اطلاعاتي را که در حين داوري مقالات بدست مي آورند در جهت منافع خود یا منافع (یا علیه) افراد یا سازمانهاي ديگر استفاده نمایند.

ماده ۴-۱۲: داوران بایستی کلیه مواردی را که بالقوه منجر به تضاد منافع مي گردد را بیان نموده و در موارد مشکوک با ژورنال مشاوره نمایند.

ماده ۵-۱۲: داوران بایستی كاملا مراقب باشند که داوري آنها تحت تأثیر محل ارجاع مقاله، ملیت، مذهب، عقاید سياسي، جنسیت و یا سایر مشخصات نویسندگان و یا دغدغه هاي مالي قرار نگیرد.

ماده ۶-۱۲: داوران بایستی هنگام داوري كاملا سازنده داوري نموده و از بکار بردن عبارات خصومت آمیز، افترا آمیز، یا موهن خودداري کنند.

ماده ۷-۱۲: داوران بایستی هنگام داوري توانمندی تخصصي و شخصي خود را به گونه اي در اختیار ژورنال قرار دهند که داوري آنها نمایه صحیح و واقعي از تخصص آنها باشد.

ماده ۸-۱۲: داوران بایستی توجه داشته باشند که جعل هویت در هنگام داوري بعنوان يك عمل غیر اخلاقي سنگین محسوب خواهد شد.

فصل سیزدهم: موارد متفرقه

ماده ۱-۱۳: در مقالاتی که خلاصه آنها قبلاً در کنگره های داخلی یا بین المللی عرضه شده است موضوع باید با شفافیت کامل، و زمان و مکان ارائه خلاصه مقاله قبلی به اطلاع خوانندگان برسد.

ماده ۲-۱۳: کلیه موارد اخلاقی که در مورد مقالات چاپ شده در ژورنالهای چاپی لازم الاجرا می باشند در مورد ژورنالهای الکترونیکی نیز صادق می باشد.

ماده ۳-۱۳: انتشار آگهی در ژورنالهای علمی بلامانع است مشروط بر آن که متن تبلیغاتی چاپ شده منطبق با واقعیات علمی بوده و از طریق ارائه اطلاعات غلط و گمراه کننده خواننده را اغوا ننماید.

تبصره: تبلیغات مربوط به موسسات و حرفه مندان پزشکی حتماً باید دارای مجوز تبلیغات از سازمان نظام پزشکی باشند.

ماده ۴-۱۳: نویسندگان مقالات، داوران، و سردبیران وظیفه دارند که حداکثر تلاش خود را در جهت حفظ محرمانگی و رازداری اطلاعات مشخص کننده هویت بیماران در هر مطلب چاپ شده در مقاله اعم از متن، عکس ها یا جداول بنمایند.

ماده ۵-۱۳: در هنگام انتشار عکس های پزشکی در مقالات بایستی قسمت های نمایش داده شده در حد ضرورت ارائه اطلاعات علمی باشد و از چاپ عکس قسمت های غیر ضروری اجتناب گردد.

ماده ۱۴: نحوه برخورد با تخلفات مرتبط با انتشار آثار پژوهشی